

Van school naar werk internationaal vergeleken

De overgang van school naar werk vormt de voorbije jaren steeds meer het onderwerp van wetenschappelijk onderzoek. Vaak wordt hierbij tevergeefs gezocht naar internationaal vergelijkbare, longitudinale data. Om deze lacune te verhelpen, werd bij de Enquête naar de Arbeidskrachten 2000 een ad hoc module toegevoegd waarin werd gepeild naar de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt. Dit is zeker een stap in de goede richting, maar de evaluatie van de module laat zien dat er nog een aantal pijnpunten aanwezig zijn.

Een stap in de goede richting

Internationaal vergelijkbaar onderzoek vinden naar de manier waarop jongeren de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt beleven en doormaken, is niet evident. De *bestaande databanken op Europees niveau leveren ontoereikend cijfermateriaal* omtrent dit onderwerp. De cross-sectionele opzet van de Enquêtes naar de Arbeidskrachten¹ (EAK) laat niet toe om jongeren gedurende een aantal jaren te volgen tot zij een meer stabiele arbeidsmarktpositie verwerven. En ook de Panel Studies van de Huishoudens² werpen geen nieuw licht op de zaak daar hun steekproef te beperkt is om over dit thema sluitende uitspraken te doen. Op nationaal niveau zijn er vaak wel bevredigende statistieken aanwezig, maar hier steekt dan weer het probleem van internationale vergelijkbaarheid de kop op.

Tegen deze achtergrond kan de *ad hoc module* omtrent de overgang van onderwijs naar arbeids-

markt als een stap in de goede richting worden beschouwd. Deze module streeft ernaar om op Europees niveau specifieke en longitudinale data te verwerven en dit *binnen het kader van een reeds gevestigde survey*, zijnde de Enquête naar de Arbeidskrachten. Deze manier van werken biedt als voordeel dat de data worden verzameld op basis van een representatieve steekproef, op een geharmoniseerde wijze en in 20 Europese landen. Hoewel de ad hoc module slechts uit 11 bijkomende vragen bestaat, krijgt men toch een beter zicht op een aantal basisgegevens van de

Europese jongeren: het verworven onderwijsniveau, de manier waarop wordt gezocht naar een job, hun eerste jobervaring en hun sociale achtergrond.

Evaluatie en analyse

Onder leiding van Professor Walter Müller en gefinancierd door Eurostat kreeg het project "Evaluatie en analyse van de EAK 2000 ad hoc module omtrent de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt" *twee belangrijke doelstellingen* mee.

De eerste doelstelling omvatte de *evaluatie* van de manier waarop de implementatie van de module op nationaal niveau is verlopen. Hierbij werd vooral nagegaan of de verzamelde data wel degelijk internationaal vergelijkbaar zijn. Deze evaluatie gebeurde door verscheidene *ationale experts* die allen een grondige kennis hebben van het reilen en

zeilen van de arbeidsmarkt in hun land, alsook bekend zijn met de concepten die in de ad hoc module aan bod komen. Het resultaat van dit onderzoek is een rapport waarin de voornaamste vaststellingen omtrent de internationale kwaliteit van de data worden samengevat.³

De tweede doelstelling bestond uit het aftasten van de mogelijkheden die de data bieden. Hier toe stelde men een aantal indicatoren op die verscheidene, vooraf geselecteerde topics cijfermatig beschrijven. Deze *analyse* vond eveneens zijn neerslag in een rapport. Daarenboven werden vijf onderwerpen dieper uitgespit: sociale, gender- en etnische ongelijkheden, job mismatch en jobmobiliteit.⁴

Het totale project zal worden *afgesloten met een algemene beoordeling* van de ad hoc module. Hierin moeten de sterkte- en zwaktepunten naar voor komen, waarna voorstellen worden gedaan om de implementatie van toekomstige modules te verbeteren.

Verschillende manieren van implementatie

Het opnemen van de ad hoc module op nationaal niveau vereiste een aantal aanpassingen aan de structuur van de bestaande Enquêtes naar de Arbeidskrachten en aan de verschillende nationale contexten. Ondanks een nauwe samenwerking op Europees niveau tussen de verschillende nationale statistiekinstellingen zijn er bijgevolg verschillen opgetreden in de manier waarop de ad hoc module werd geïmplementeerd. Hierna worden drie probleemgebieden geschetst.

In de meeste landen werd de *module ingevoegd in de bestaande enquête*. Er zijn *evenwel uitzonderingen* op deze manier van werken. Zo koos Oostenrijk voor een geheel aparte enquête die twee maanden na de gewone EAK werd afgenomen. In Nederland werden dan weer alle resultaten afgeleid uit de bestaande vragenlijst. Enkel omtrent de eerste job werden een aantal extra vragen toegevoegd. Denemarken gebruikte enkel administratieve bronnen en Zweden en Finland haalden de informatie uit een combinatie van administratieve bronnen en een aantal toegevoegde vragen.

Het gebruik van *proxy interviews* zorgt eveneens voor problemen, hoewel dit sterk varieert van land tot land. In België, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Finland werd amper gebruik gemaakt van dergelijke interviewtechniek. In Hongarije en Portugal werd daarentegen in respectievelijk 30 tot 40% en 67 tot 69% van de gevallen met proxy interviews gewerkt. Dit komt de nauwkeurigheid van de gegevens niet ten goede en levert ook veel missing values op.

De *te bereiken doelgroep* werd door Eurostat gedefinieerd als "jongeren tussen de 15 en 35 jaar, die voor de eerste keer het voltijdse onderwijs of een voltijds trainingsprogramma hebben verlaten in de voorbije 5 tot 10 jaar". Deze definitie werd door verschillende landen op een andere manier ingevuld. De meeste landen kozen ervoor om die mensen te ondervragen die 10 jaar geleden het onderwijs (of opleiding) verlieten. Finland, Luxemburg, Nederland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk kozen echter voor 5 jaar en dit om 'herinneringsproblemen' te vermijden. Eurostat stelde bovendien dat die mensen die een opleiding (voltijds of deeltijds en algemeen of beroepsgericht) afronden ook tot de steekproefpopulatie behoren. Sommige landen weken af van deze ruime definitie en interviewden enkel die mensen die het officiële onderwijs verlieten.

Validiteit van de module

Behalve de meer technische opmerkingen, bevat het evaluatierapport ook inhoudelijke aandachtspunten. Meer bepaald, komen de nationale experten tot een viertal aspecten waarmee moet worden rekening gehouden als men gaat werken met de resultaten van de module.

Geen lineariteit in de transitie van school naar werk

De opbouw en de definities die worden gebruikt in de ad hoc module suggereren een *lijnvormige transitie*: men verlaat de schoolbanken om vervolgens meteen aan het werk te gaan. De *realiteit is evenwel niet altijd zo rechtlijnig*, menen de nationale experten van Finland, Roemenië, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Vele jongeren wijken af

van het lineaire patroon. Ze kennen bijvoorbeeld periodes waarin ze tegelijk studeren en werken of waarin ze het onderwijssysteem voor langere tijd verlaten, maar wel met de bedoeling ernaar terug te keren. Dit bemoeilijkt het aanduiden van een exact beginpunt van de transitie van school naar werk en ook het bepalen van de eerste significante job wordt op die manier problematisch. Samengevat, de ad hoc module houdt onvoldoende rekening met de veelvuldigheid aan wegen die jongeren kunnen bewandelen tussen school en werk.

De conceptualisering van opleiding

Eurostat hanteert een ruime definitie met betrekking tot de populatie van de ad hoc module: zowel jongeren die het officiële onderwijs verlaten, als jongeren die een opleiding afronden, komen in aanmerking. In sommige landen worden bepaalde opleidingen evenwel niet aanzien als 'onderwijs', maar als 'werk'. Dit is bijvoorbeeld het geval in het Verenigd Koninkrijk en Zweden. Daarom stellen sommige nationale experts de ruime *definitie van Eurostat in vraag*. Jongeren kunnen immers een reeks korte beroepsopleidingen volgen, wat moeilijk als doorlopend onderwijs kan worden beschouwd.

De eerste significante job

De ad hoc module definieert de eerste significante job als een *job die langer als 6 maanden wordt uitgeoefend, met uitzondering van occasionele jobs*. Sommige nationale experts merkten hierbij op dat het niet opnemen van korttijdige jobs kan leiden tot een oververtegenwoordiging van personen die "nog nooit gewerkt hebben". Vooral jongeren van 16 tot 24 jaar krijgen meer en meer te maken met contracten van bepaalde duur. Vooral in landen als Ierland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk kan het opnemen van dergelijke contracten in de ad hoc module zeer relevante informatie opleveren omtrent het begin van de loopbaan van jongeren. Dergelijke informatie kan makkelijk worden bekomen door simpelweg een vraag naar eventuele jobobservatie vóór de eerste significante job toe te voegen aan de module.

De vraag naar bijkomende informatie

Alle nationale experts waren het erover eens dat de transitie van school naar werk onvoldoende kan worden beschreven door de huidige resultaten van de ad hoc module. Behalve het type werk dat men verricht, zou men ook andere kenmerken van de eerste significante job moeten bevragen, bijvoorbeeld of het gaat om een voltijdse of deeltijdse job en/of een tijdelijk of vast contract. Ook vragen naar hoe men de eerste job heeft gevonden, ontbreken in de module.

Samengevat, de ad hoc module omtrent de transitie van school naar werk betekende een grote stap in de richting van internationaal vergelijkbare data hieromtrent. Gecombineerd met de resultaten van de gewone EAK, biedt de ad hoc module zonder twijfel vele mogelijkheden. De ad hoc module zal *in de toekomst worden herhaald* (waarschijnlijk in 2006). Dit geeft de kans om verbeteringen aan te brengen, wat de bruikbaarheid van de resultaten enkel ten goede kan komen.

Cristina Iannelli
Centre for Educational Sociology
University of Edinburgh
Bewerking: Eef Stevens
Steunpunt WAV

Noten

1. In België wordt de Enquête naar de Arbeidskrachten (Labour Force Survey) uitgevoerd door het Nationaal Instituut voor Statistiek. De resultaten van de meest recente EAK, kunnen worden teruggevonden via de website van het NIS www.statbel.fgov.be.
2. De Panel Studie van Belgische Huishoudens (PSBH) kan worden geraadpleegd via www.psbh.be.
3. Dit rapport is te raadplegen via de website van de Eurostat, Training and Culture Statistics (ETCS): <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/dsis/edtcslibrary>.
4. Dit rapport is eveneens te raadplegen via de website van de Eurostat, Training and Culture Statistics (ETCS) (zie voetnoot 3).